

Rodzina w Bożej ekonomii zbawienia w świetle analizy hermeneutycznej pierwszej formuły błogosławieństwa nowożeńców

Ogłoszenie przez papieża Franciszka posynodalnej adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia*, podejmującej temat miłości w rodzinie, zwłaszcza w kontekście współczesnych uwarunkowań kulturowych i społecznych, jest niejako impulsem do podjęcia tematu tej podstawowej komórki społecznej na płaszczyźnie refleksji naukowej, a więc także teologicznej. We wspomnianym dokumencie można odnaleźć konstatację, że podczas przygotowania bezpośredniego narzeczonych do zawarcia sakramentu małżeństwa „ważne jest wyjaśnienie nowożeńcom każdego gestu podczas celebracji liturgicznej, aby im pomóc w jej zrozumieniu i głębokim przeżyciu”¹. Aby jednak móc podjąć to zadanie konieczne jest, by duszpasterze wykazali się znajomością teologicznych treści depozytu eucharystycznego, czyli zbioru wszelkich formuł modlitewnych, antyfon, hymnów i responsoriów stosowanych w liturgii². Analiza niniejszych tekstów, dokonana metodą hermeneutyki liturgicznej, może prowadzić do wydobycia z nich treści mogących stanowić punkt wyjścia w przepowiadaniu zarówno w kontekście liturgicznym,

DK. ADAM MŁYNARCZYK – diakon archidiecezji częstochowskiej, student Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej w Częstochowie. Zainteresowania naukowe: prawo kanoniczne, prawo liturgiczne, teologia liturgii.

¹ FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Amore in Familia „Amoris laetitia”* 213, AAS 108 (2016), 396: „[...] tanti est sponsos certiores fieri ut altius celebrationem liturgicam communicent, qui adiuti intellegant et vivant sensum cuiusque gestus”, FRANCISZEK, *Posynodalna Adhortacja apostolska o miłości w rodzinie „Amoris laetitia”*, Kraków 2016, 168.

² J. RUSIECKI, *Syntagmy zdarzeniowe analizy semantycznej tekstów eucharystycznych w refleksji kognitywnej. Propozycja metodologiczna z zakresu hermeneutyki liturgicznej*, w: *Confitemini Domino, quoniam bonus. Księga pamiątkowa dedykowana śp. księdzu profesorowi Adamowi Durakowi SDB*, red. J. Nowak, Warszawa 2007, 337.

jak i na innych płaszczyznach działalności pastoralnej, w tym także podczas przygotowania narzeczonych do zawarcia małżeństwa.

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie pierwszej – spośród czterech przewidzianych przez księgę liturgiczną – formuły błogosławieństwa osób, które wstąpiły w sakramentalny związek małżeński, najpierw w kontekście całej celebracji liturgii zawarcia sakramentu podczas Mszy Świętej. Następnie będzie dokonana analiza kompozycji omawianego tekstu liturgicznego. Wreszcie, w świetle teologii biblijnej, zostanie ukazana treść teologiczno-liturgiczna błogosławieństwa.

1. Kontekst liturgiczny

Obrzędy zawarcia związku małżeńskiego podczas Eucharystii przewidują omawiane błogosławieństwo w początkowej fazie obrzędów komunii. Zajmuje ono miejsce embolizmu „Wybaw nas, Panie...”³, który jest modlitwą mszalną pozostającą w bezpośrednim związku z poprzedzającą go Modlitwą Pańską. Stanowi on rozwinięcie ostatniej prośby z modlitwy „Ojcze nasz”, w nim celebrans – w imieniu zgromadzenia liturgicznego – prosi o wybawienie od zła, pokój, wsparcie ze strony Stwórcy i w konsekwencji o zbawienie⁴. Logiczne jest zatem, że skoro błogosławieństwo nowożeńców zajmuje miejsce embolizmu, głęboko związanego z poprzedzającą go Modlitwą Pańską, to treści teologiczne owego błogosławieństwa będą cechowały się pewnym podobieństwem do oracji, którą zastępują.

Użycie jednej z formuł błogosławieństwa jest obligatoryjne⁵, nie można go pominąć. Prawodawca daje celebransowi pewne możliwości adaptacji tekstów liturgicznych. Wynikają one z okoliczności zawarcia małżeństwa, np. gdy jedno z nowożeńców (lub oboje) podczas celebracji nie przystępuje do Komunii świętej, szafarz może – o ile uzna to za

³ *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1995³, 115.

⁴ S. CZŁAPA, *Embolizm*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk – L. Bieńkowski – F. Gryglewicz, Lublin 1983, 931.

⁵ *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 115. Rzecz jasna, podczas małżeństwa zawieranego w sytuacji niebezpieczeństwa śmierci, gdy duchowny, będący świadkiem urzędowym zawarcia kontraktu małżeńskiego ma na mocy prawa możliwość dyspensowania od zachowania formy kanonicznej, omawiane błogosławieństwo nie będzie mieć miejsca. Por. KODEKS PRAWA KANONICZNEGO, kan. 1079 § 2.

stosowne – pominąć w tekście wezwania do modlitwy słowa wskazujące na fakt, że małżonkowie są złączeni w Panu nie tylko „świętym węzłem”, ale również „przez Sakrament Ciała i Krwi Chrystusa”⁶, albo gdy nowożeńcy są starsi, celebrans może opuścić fragment mówiący o tym, że nowożeńcy mają się radować potomstwem, któremu przekazą życie⁷.

Fakt, że w zwyczajnej formie zawarcia małżeństwa niniejsze błogosławieństwo jest elementem obowiązkowym stanowi przesłankę ku temu, by wysnuć wniosek, że wspomniana formuła eucharystyczna ma bogatą treść teologiczną i jest komplementarnym elementem liturgii zawarcia związku małżeńskiego. Wobec tego warto bliżej przyjrzeć się jego kompozycji.

2. Kompozycja tekstu błogosławieństwa

Wprowadzeniem do błogosławieństwa jest zachęta celebransa, którą kieruje on do zgromadzonego na liturgii ludu. Pobudza on w niej, by otoczyć nowożeńców swym wstawiennictwem wobec Trójjedynego, celem wyproszenia błogosławieństwa i zjednoczenia ich w prawdziwej miłości. Formuła wprowadzenia jest wypowiedziana przez celebransa ze złożonymi rękami, zaś dalsza jego część – w postawie oranta, czyli z rozłożonymi rękami⁸.

W oracji błogosławieństwa można wyróżnić elementy zbieżne z kompozycją charakterystyczną dla kolekty. Są nimi: anakleza, zwana także inwokacją, w której orant przywołuje Tego, do którego oracja jest kierowana; anamneza, stanowiąca podstawowy element kolekty, w którym przywołuje się cudowne dzieła Boga dokonane przezeń w historii zbawienia, celem ożywienia nadziei wierzących na zrealizowanie prośb oraz ukazanie ciągłości przeszłości z terażniejszością w Bożej ekonomii zbawczej; prośba, która winna być związana w swej treści z dziełami wspomnianymi w poprzedniej części oracji oraz konkluzja, w której, zgodnie z zawartą już w pismach Nowego Testamentu tradycją, modlitwy zanoszą się do Boga Ojca przez Chrystusa. Na całą orację wierni odpowiadają aklamacją „amen”⁹.

Należy jednak także zauważyć, że pomiędzy kolektą a modlitwą błogosławieństwa nowożeńców zachodzi kilka różnic. Kolekta jest

⁶ *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 115.

⁷ Tamże, 115-117.

⁸ Tamże, 115-116.

⁹ B. NADOLSKI, *Liturgika. Tom czwarty. Eucharystia*, Poznań 1992, 130-131.

modlitwą, która charakteryzuje się raczej zwięzłością. Zbudowana jest z dwóch zdań, spośród których jedno to konkluzja. Zawarte w *Obrzędach małżeństwa* błogosławieństwo jest formułą w znacznym stopniu rozbudowaną. Nadto konkluzja kolekty zawsze przybiera formę dłuższą, mianowicie: jeżeli kolekta jest skierowana do Boga Ojca, konkluzja brzmi: „przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg przez wszystkie wieki wieków”, jeżeli jest zwrócona do Ojca, ale na końcu wspomniany jest Jezus Chrystus, to brzmi ona: „Który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków”, zaś gdy zwrócona jest bezpośrednio do Syna, konkluzja brzmi: „Który żyjesz i królujesz z Bogiem Ojcem w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków”¹⁰, zaś zakończenie formuły błogosławieństwa przybiera krótszą formę „przez Chrystusa, Pana naszego”.

Pierwsza formuła błogosławieństwa nowożeńców zawarta w *Obzędach małżeństwa* niejako składa się z dwu „segmentów”. Na pierwszy z nich składa się inwokacja i anamneza. Celebrans ma do wyboru trzy warianty. Druga część to prośba oraz konkluzja zakończona akklamacją ludu.

Inwokacja – w każdym z wariantów jest słowo „Boże”. Nie występuje tu żaden spośród przymiotów, takich jak: „Wszchemogący”, „Miłosierny” czy „Wieczny”, często spotykanych w innych oracjach. Element anamnetyczny w każdym z wariantów, które celebrans ma do dyspozycji, jest inny. W pierwszym z nich wspomniane jest dzieło stworzenia świata *ex nihilo*, fakt, że człowiek został ukształtowany na Boży obraz i podobieństwo a także konstatacja, że w akcie stworzonym kobieta została dana mężczyźnie, by świadczyć mu pomoc oraz że małżonkowie stanowią jedno ciało, a jedność ta jest niemożliwa do rozwiązania przez jakąkolwiek władzę ludzką¹¹.

W drugim wariacie uwagę zwraca się na fakt, że związek małżeński stanowi pewnego rodzaju *misterium*. Związek małżonków stanowi symbol relacji, jaka zachodzi pomiędzy Chrystusem a wspólnotą wierzących w Niego¹². Ostatni z tekstów do wyboru wskazuje na fakt, że instytucja małżeńskiego przymierza istnieje od zarania dziejów. Nadto

¹⁰ *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, 54, w: *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego Rzym 2002 oraz wskazania Episkopatu Polski*, Poznań 2006, 28-29.

¹¹ *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 116.

¹² Tamże.

cieszy się ona obfitym błogosławieństwem ze strony Stwórcy. Przejawia się ono w tym, że w dziejach zbawienia małżeństwo nie zostało zniszczone ani przez grzech pierworodny, ani przez wody potopu¹³.

Następnie celebrans zwraca się do Boga, niejako reprezentując nowożeńców. Zaznacza, że to oni proszą Go o błogosławieństwo. Kapłan błaga, by Stwórca udzielił małżonkom łaski Ducha Świętego i nappełnił ich miłością, czego skutkiem będzie uzdolnienie ich do trwania w wierności małżeńskiej¹⁴. Kolejne wersy niniejszego błogosławieństwa koncentrują się wokół kobiety, która zawarła związek małżeński, zaś mężczyznę wspominają tylko w kontekście jego relacji do małżonki. Pojawia się tu również próba porównania miłości pomiędzy kontrahentami umowy małżeńskiej do miłości, jaką Chrystus obdarza swój Kościół. Celebrans prosi Boga, by uzdolnił nowożeńców do postawy trwania w wierze i prowadzenia życia zgodnie z Prawem Bożym oraz aby poprzez wzajemną wierność zachowywali czyste obyczaje. Według tekstów liturgicznych czerpanie siły z Ewangelii ma ich uzdolnić do dawania świadectwa o Chrystusie¹⁵.

Kapłan może – o ile okoliczności za tym przemawiają – w modlitwie prosić także, by radowali się dziećmi, sami będąc dla nich dobrymi rodzicami, oraz by radowali się z wnuków. W ostatnim zdaniu wyrażona jest prośba o to, by doczekali wieku sędziwego i osiągnęli zbawienie¹⁶.

Aklamacja „amen” jako aprobata ludu zgromadzonego na sprawowaniu kultu na treść błogosławieństwa była stosowana już w późnym judaizmie¹⁷.

3. Teologiczno-liturgiczna treść błogosławieństwa

Na podstawie analizy tekstu niniejszego błogosławieństwa można wysnuć pewne konkretne wnioski teologiczne, dotyczące znaczenia rodziny w Bożej ekonomii zbawienia. Sobór watykański II naucza, że drogę do zbawienia człowiek pokonuje we wspólnocie, ponieważ „podobalo się Bogu uswięcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wzajemnych powiązań”¹⁸. Skoro zaś rodzina jest powszechnie

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże, 116-117.

¹⁶ Tamże, 117.

¹⁷ B. NADOLSKI, *Aklamacje i wezwanie módlmy się*, Kraków 2016, 17.

¹⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”* (KK)

uznawana za podstawową komórkę społeczną, jest także podstawową wspólnotą uświęcenia i kroczenia ku świętości. Początek jej istnienia stanowi zawarcie sakramentalnego związku małżeńskiego.

Instytucja małżeństwa jest obecna wszędzie tam, gdzie pojawia się społeczność ludzka od zarania dziejów. Jest ona nieodzownym elementem ładu w relacjach interpersonalnych i w ogóle w stworzeniu, które zgodnie z Bożym zamysłem jest uporządkowane¹⁹.

O swoistej stałości związku małżeńskiego świadczy także fakt, że nie został on zniweczony przez grzech pierworodny ani przez karę potopu. Pierwszy z nich godził w harmonię, w której żyli Adam i Ewa, stwarza pomiędzy nimi stan nieufności i uderza w ich prawidłowe relacje²⁰. Drugi interpretuje się jako wyraz sprawiedliwości Bożej, mającej na celu oczyszczenie z grzechu²¹. Jednak ani grzech pierwszych rodziców godzący w prawidłowość wszelkich relacji (tzn. relacji między człowiekiem a Stwórcą, ludzi między sobą oraz między ludźmi a światem stworzonym), ani sprowokowana przez nieprawość kara potopu nie obróciły wniwecz instytucji małżeństwa, która trwa do dziś jako zaczątek nowej rodziny i przestrzeń wzajemnego uświęcenia męża i żony.

Ponadto tekst błogosławieństwa wskazuje w dwu miejscach na oblubieńczą miłość Chrystusa do Kościoła jako wzór miłości pomiędzy zaślubionymi. Wspólnota małżonków winna być „symbolem związku Chrystusa z Kościołem”²², zaś mąż ma swą żonę „tak kochać, jak Chrystus umiłował swój Kościół”²³. Miłość ta charakteryzuje się następującymi cechami: jest ofiarna, gdyż Jezus wydał siebie celem uświęcenia wspólnoty wierzących; jest hojna, ponieważ Zbawiciel nieustannie obdarza swój Kościół nieprzemijającymi dobrami; jest także nierozzerwalna²⁴. Taka miłość może być jedynie darem od Ducha Świętego, stąd w omawianym tekście liturgicznym prośba, by Bóg zesłał na nowożeńców swego Ducha.

9, AAS 57 (1965), 12-13: „Placuit tamen Deo homines non singulatim, quavis mutua connexione seclusa, sanctificare et salvare”, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 111.

¹⁹ KKK 289.

²⁰ S. LYONNETT, *Grzech*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1973, 304-305.

²¹ L. SZABÓ, *Potop*, w: *Słownik teologii biblijnej*, 745.

²² *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 116.

²³ Tamże.

²⁴ KK 6, AAS 57 (1965), 9, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 107.

Nieustanna pielęgnacja miłości, którą małżonkowie zostali obdarowani i którą ślubowali sobie podczas zawarcia kontraktu małżeńskiego, prowadzi do zachowania wierności, czyli unikania wszelkich form zdrady małżeńskiej²⁵. Jak naucza *Vaticanum II*, takiej miłości „obce są cudzołóstwo i rozwody” (*ab omni adulterio et divortio alienus remanet*)²⁶. Dobro wiary – wg terminologii używanej przez św. Augustyna w *De bono coniugali* – prowadzi do jedności małżeństwa i umożliwia osiągnięcie osobistych i społecznych jego celów, zaś jego wykluczenie powoduje nieważność małżeństwa²⁷. Stąd wniosek, że wierność pomiędzy małżonkami nie jest jedynie jakimś fakultatywnym dodatkiem, który ma na celu jedynie pozytywnie oddziaływać na relacje interpersonalne we wspólnocie rodzinnej, ale jest ich swoistym fundamentem. Zachowywanie wierności małżeńskiej – według tekstów liturgicznych – prowadzi do życia w czystości obyczajów.

Relacje te, jak to zostało zawarte w tekście omawianego błogosławieństwa, winny opierać się na uznaniu „równości we wspólnym życiu i powołaniu do łaski”²⁸. Sformułowanie to stanowi reminiscencję nauczania Soboru Watykańskiego II o tym, że na mocy stworzenia wszyscy ludzie są równi, wskutek czego żadna dyskryminacja – także ze względu na płeć – nie może być uprawniona²⁹ na żadnej płaszczyźnie, zatem tym bardziej nie może o niej być mowy w przestrzeni życia małżeńskiego i rodzinnego.

W błogosławieństwie, które jest przedmiotem analiz niniejszego artykułu, można znaleźć także sformułowanie, w którym celebrans prosi Boga, by obdarzył kobietę „łaską miłości i pokoju i nauczył naśladować święte niewiasty, których pochwałę głosi Pismo święte”³⁰. Ze względu na objętość niniejszego opracowania, z konieczności należy się ograniczyć jedynie do podania kilku podstawowych cech, jakimi taka ko-

²⁵ A. OLCZYK, *Moralność seksu w przestrzeni życia osobistego, małżeńskiego i rodzinnego*, Częstochowa 2016, 88-89.

²⁶ CONCILIUM VATICANUM II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis „Gaudium et spes”* (KDK), 49, AAS 58 (1966), 1070, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 565.

²⁷ T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 3: *Prawo małżeńskie*, Olsztyn 1984, 54-55.

²⁸ *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 116.

²⁹ KDK 29, AAS 58 (1966), 1073, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 547.

³⁰ *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, 116.

bieta powinna się charakteryzować, pozostawiając szczegółową analizę specjalistom z zakresu biblistyki. Pewnych pomocy w interpretacji tego sformułowania można doszukać się w tak zwanym „poemacie o dzielnej niewieście” z biblijnej Księgi Przysłów. Choć niektórzy znawcy tematu opisywaną niewiastę uznają jedynie za personifikację mądrości³¹, są i tacy, którzy dopatrują się w nim ideału kobiety izraelskiej³². Cechuje się ona troskliwym podejściem wobec męża i wspólnoty rodzinnej, jest silna i pracowita, nieskłonna do lenistwa, zdolna i ceni sobie cnoty moralne, jest mądra i praktykuje postawę bojaźni Bożej. Wszystkie te cechy – wedle teologicznych interpretacji tej perykopy – są rezultatem wiary w Boga i owocem Jego błogosławieństwa³³.

W Bożym planie zbawienia małżeństwo ma do spełnienia jeszcze inne zadanie, którym jest przekazanie życia i stworzenie potomstwu właściwych warunków integralnego rozwoju. Małżonkowie poprzez odpowiedzialne rodzicielstwo nie tylko uczestniczą w akcie przekazania życia, ale także – w szerszym znaczeniu – podejmują obowiązek wychowania potomstwa³⁴. Liturgia uczy, że dzieci dla rodziców i wnuki dla dziadków mają być powodem radości. Teologia biblijna wskazuje na fakt, że posiadanie potomstwa jest znakiem błogosławieństwa płynącego od Stwórcy, zaś bezpłodność była powodem wstydu, otaczała człowieka hańbą oraz wstydem i niejednokrotnie była interpretowana jako kara Boża³⁵. Święty Jan Paweł II zaznacza, że prawo i obowiązek wychowania, który spoczywa na rodzicach wynika z faktu, że w sakramencie małżeństwa są oni konsekrowani do tego zadania, które nabiera godności posługi ukierunkowanej na budowanie członków mistycznego ciała Jezusa Chrystusa³⁶. W adhortacji podejmującej temat ewangeliza-

³¹ D. BARTOSIEWICZ i in., *Poemat o mądrości*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, red. T. Brzegowy – A. Colacrai – J. Łach – F. Mickiewicz – A. Tronina – J. Warzecha, Częstochowa 2008, 1386-1387.

³² *Komentarz do Prz 31, 10-31*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, red. A. Jankowski – L. Stachowiak – K. Romaniuk, Poznań – Warszawa 1984, 732.

³³ L.G. PERDUE, *Proverbi*, Torino 2011, 313-316.

³⁴ A. OLCZYK, *Moralność seksu w przestrzeni życia osobistego, małżeńskiego i rodzinnego*, 101.

³⁵ X. LEON-DUFOUR, *Bezpłodność*, w: *Słownik teologii biblijnej*, 70-71; TENŻE, *Płodność*, w: *Słownik teologii biblijnej*, 684.

³⁶ IOANNES PAULUS II, *Adhortatio apostolica de Familia Christianae muneribus in mundo huius temporis „Familiaris consortio”* 38, AAS 74 (1982), 129, JAN PAWEŁ II,

cji papież Franciszek zaznacza wprost, że istotne jest „niesienie Ewangelii osobom, z którymi każdy ma do czynienia, zarówno najbliższym, jak i nieznanym”³⁷, więc także rodzina, grono tych, z którymi przebywa się na co dzień, jest przestrzenią koniecznej ewangelizacji i świadectwa o Chrystusie.

Celebrans, wypowiadając nad nowożeńcami tekst błogosławieństwa, prosi Boga także o to, by osiągnęli wiek sędziwy. Od zarania dziejów długie życie było pragnieniem człowieka, wskutek czego już w judaizmie jego osiągnięcie było interpretowane jako oznaka Bożego błogosławieństwa. Bóg obiecywał je tym, którzy otaczają czcią swoich rodziców (Wj 20, 12). W wieku sędziwym intuicyjnie wydaje się, że śmierć jest łatwiejsza i wieść o odchodzeniu z tego świata można przyjąć w pokoju³⁸, w nadziei zbawienia. O nie także prosi kapłan w błogosławieństwie, zaznaczając, że jest ono przejściem do życia błogosławionych w niebie.

Zakończenie

Zachęta papieża Franciszka, by wyjaśniać narzeczonym w okresie przygotowania bezpośredniego do małżeństwa poszczególne gesty i teksty liturgiczne stanowi zadanie dla duszpasterzy, by czerpiąc ze skarbcza liturgii Kościoła, dzielić się tym bogactwem z młodymi ludźmi zakładającymi rodzinę. W tym celu konieczne jest dokładniejsze przyjrzenie się niektórym tekstom z depozytu eucharystycznego, zrozumienie ich i wydobycie z nich treści wraz z pewnymi implikacjami praktycznymi.

Przeprowadzona według zasad hermeneutyki liturgicznej analiza tekstu pierwszej formuły błogosławieństwa nowożeńców, następującego podczas obrzędów zaślubin pozwoliła wysnuć wnioski na temat małżeństwa, rodziny i ich roli w Bożej ekonomii zbawienia. W świetle faktu, że człowiek jawi się jako istota społeczna i jako taka dąży do swego ostatecznego celu, jakim jest osiągnięcie zbawienia wydaje się, że

Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie „Familiaris consortio”, Częstochowa 1982, 71-72.

³⁷ FRANCISCUS, *Adhortatio apostolica de Evangelio Nuntiando nostra aetate „Evangelii gaudium”* 127, AAS 105 (2013), 1073: „[...] portare il Vangelo alle persone con cui ciascuno ha a che fare, tanto ai più vicini quanto agli sconosciuti.”, FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie „Evangelii gaudium”*, Kraków 2014, 118.

³⁸ M.E. BOISMARD, *Starość*, w: *Słownik teologii biblijnej*, 906.

do owego celu winien on zmierzać we wspólnocie. Skoro podstawową komórką społeczną jest rodzina, nie dziwi fakt, iż można ją bez wątplenia nazwać podstawową przestrzenią wzrastania w wierze ku świętości. Z tego wynikają pewne konkretne implikacje. Postawy małżonków wobec siebie nawzajem oraz wobec ich potomstwa, które jest znakiem Bożego błogosławieństwa i łaski, winny uwzględniać nie tylko doczesne potrzeby wspólnoty rodzinnej, ale także ukierunkowanie człowieka na osiągnięcie radości wiecznej.

Family in Divine Plan of Human Salvation
based on Hermeneutical Analysis
of First Form of Newlyweds' Blessing
Summary

Pope Francis in apostolic exhortation „*Amoris laetitia*” asked priests to explain all liturgical texts and activities to engaged people at the period of direct preparation for matrimony. This explanation should be aimed at fuller experience of the celebration of matrimony, however it requires knowledge of eucological deposit and ways of its interpretation.

The point of departure of this article is the first form of newlyweds' blessing and its analysis using liturgical hermeneutics as a method. On this base it is possible to describe the role of matrimony and family in divine plan of human salvation and show them as the area of integral progress and sanctification of all family members.

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, błogosławieństwo nowożeńców, liturgia, ekonomia zbawienia.

Keywords: matrimony, family, newlyweds' blessing, liturgy, divine plan of human salvation.

Bibliografia

1. Źródła

Concilium Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia „Lumen gentium”*, AAS 57 (1965), 5-71, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 104-163.

- Concilium Vaticanum II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis „Gaudium et spes”*, AAS 58 (1966), 1025-115, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 526-606.
- Franciscus, *Adhortatio apostolica de Evangelio Nuntiando nostra aetate „Evangelii gaudium”*, AAS 105 (2013), 1019-1137, Franciszek, *Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie „Evangelii gaudium”*, Kraków 2014.
- Franciscus, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Amore in Familia „Amoris laetitia”*, AAS 108 (2016), 311-446, Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska o miłości w rodzinie „Amoris laetitia”*, Kraków 2016.
- Ioannes Paulus II, *Adhortatio apostolica de Familiae Christianae muneribus in mundo huius temporis „Familiaris consortio”*, AAS 74 (1982), 81-191, Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie „Familiaris consortio”*, Częstochowa 1982.
- Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984.
- Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1995³.
- Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, w: *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego Rzym 2002 oraz wskazania Episkopatu Polski*, Poznań 2006.

2. Opracowania

- Bartosiewicz D. i in., *Poemat o mądrości, Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, red. T. Brzegowy – A. Colacrai – J. Łach – F. Mickiewicz – A. Tronina – J. Warzecha, Częstochowa 2008, 1386-1387.
- Boismard M.E., *Starość*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1973, 906-907.
- Człapa S., *Embolizm*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk – L. Bieńkowski – F. Gryglewicz, Lublin 1983, 931.
- Komentarz do Prz 31, 10-31*, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, red. A. Jankowski – L. Stachowiak – K. Romaniuk, Poznań – Warszawa 1984, 732.
- Leon-Dufour X., *Bezpłodność*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1973, 70-72.
- Leon-Dufour X., *Płodność*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1973, 684-686.
- Lyonett S., *Grzech*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1973, 303-314.
- Nadolski B., *Aklamacje i wezwanie módlmy się*, Kraków 2016.
- Nadolski B., *Liturgika. Tom czwarty. Eucharystia*, Poznań 1992.
- Olczyk A., *Moralność seksu w przestrzeni życia osobistego, małżeńskiego i rodzinnego*, Częstochowa 2016.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Tom trzeci. Prawo małżeńskie*, Olsztyn 1984.

Perdue L. G., *Proverbi*, Torino 2011.

Rusiecki J., *Syntagmy zdarzeniowe analizy semantycznej tekstów eucharystycznych w refleksji kognitywnej. Propozycja metodologiczna z zakresu hermeneutyki liturgicznej*, w: *Confitemini Domino, quoniam bonus. Księga pamiątkowa dedykowana śp. księdzu profesorowi Adamowi Durakowi SDB*, red. J. Nowak, Warszawa 2007, 337-352.

Szabó L., *Potop*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, tłum. K. Romaniuk, Poznań-Warszawa 1973, 745-746.